

MATTYASOVSZKY-ZSOLNAY LÁSZLÓ

A művészi élet zajlása szüntelenül termel új képeket, új festőneveket vet felszínre a kiállítások porondján. Egyiknek sorsa az, hogy elfelejtjük, mint a tavalyi időjárást, még akkor is, ha az eddig ismeretlen névre a reklám szakszófónja figyelmezteti a kritikusokat. A másik viszont minden erőlködés nélkül készíti arra, hogy foglalkozzunk vele, beleírjuk a megjegyezni való dolgok kiskönyvébe s kíváncsian várjuk, hogy mikor bukkan fel ismét a művészi események sodrában.

Mattyasovszky-Zsolnay László festőnevet és munkáit ebbe a kategóriába sorozhattuk, rögtön az első találkozás alkalmával, tizenkét évvel ezelőtől, a háború démonától megszállt és égő világ idején. Azóta ez a találkozás többször ismétlődött a kiállítások során s egyre jobban megerősítette azt az első benyomást, hogy igazi festő-természettel állunk szemközt, komoly képzéssel és finom kulturáltsággal. Világsá nem válható, határozott kválitások tették előttünk rokonszenvenessé Mattyasovszky-Zsolnay képeit, amelyek a kibálcakított elemek ködétől nem zavart festészet sínein mozognak. Nem abban merülnek ki, hogy másoktól térlik-szakad módon különbözve, az újnól még újabbak legyenek. Mentések ama nagyhangú akarnokság disszonanciáitól, amely különösen a Berlin körül orientálódó német pliktúra berkeiben csap épületes zajt, a szovjet-oroszrólól nem is szólva.

A háborút megelőző években, 1910 körül annak, aki — mint Mattyasovszky — a fiatalság és tehetség, lázától fűtött festő volt: elkerülhetetlenül ki kellett jutnia Párisba. A „negyvenezér festő” városa, amely egyben persze városa Daumier és Delacroix, a Barbizoniak, Manet és nagyszerű társai, Puvlis, Cézanne és Gauguin szellemének: úgy vonzotta, ahogyan Mekka falai hívogatták az igazhitű muzulmánokat. A modern festészeti evolúciónak hamisítatlan értékei és döntő eredményei itt gyűltek össze. Már

igazán nem lehetett tehát, mint azelőtt megállni Münchenben, amely a festőmesterség korábbi ígéretföldje volt, megállni s azután hazatérni. Aki ezzel beírta, az úgy járt, mint amikor valaki egy folyam hajtóerejét a mellékfolyócskák medrében tanulmányozza.

Mattyasovszky-Zsolnay számára is új horizontok nyíltak meg Párisban, amelyeknek fénye egyébként idehaza, magyar mesterek vásznán is tükröződött, a legszembeötlőbbben Rippl-Rónai művészetében. Itt ismerhette meg a kiállításokon, a Luxembourg falai közt, a Durand-Ruel, Vollard, Bernheim, Georges Petit-féle képszalonok bemutatásán immár klasszikussá szűrődött alkotásait annak a naturalista-impresszionista korszaknak, amely némely főprincípiumot tekintve, rokonságot tart a történelmi idők nagy naturalistáival, de mégsem továbbvárólása a régi festészetnek, hanem attól élesen különvállik.

A párisi élmények, gyakorlatok és tanulások formálták ki Mattyasovszky festészetét olyanná, aminőnek ma is ismerjük. Ami különbség van e kéfféle időpont, a távolabbi és mai munkák közt, az nem alapvető, irányváltoztató különbség, csupán tehetségének újabb kibontakozása során ecsetjének érettsége, teltebb színesség és több faktúrábeli finomság. Meg kell azonban adni, hogy bár Mattyasovszkyndál a német festés szisztemájára semmi sem emlékeztet: azok az évek, amelyeket Páris előtt Münchenben töltött Habermann professor mellett, nem múltak el hasznos útravaló szerzése nélkül. Mattyasovszky-Zsolnayndál az erős szinkultúra ugyanis mindig erős rajzbiztonsággal párosul. Könnyű észrevenni ebbel szabatos érzékét akkor is, ha valamely képe szinte messziről elárulja a gyors ecsetjárás tempóját, az „együlteben” való festés izgalmát, a folibanlítás lapidáris stílusát. Ez pedig kétségkívül összefügg azokkal a müncheni esztendőekkel, amikor annyit rajzolt, mintha az egész világ rajzból állana.

MATTYASOVSZKY-ZSOLNAY LÁSZLÓ: ANYÁM, 1919

MATTYASOVSZKY-ZSOLNAY LÁSZLÓ: ŐNARCÍKÉP

MATTYASOVSKY-ZSOLNAY LÁSZLÓ: GYERMEK

MATTYASOVSKY-ZSOLNAY LÁSZLÓ: KETTŐS ARCKÉP

MATTYASOVSZKY-ZSOLNAY LÁSZLÓ: VIRÁGCSOKOR MADARAKKAL

MATTYASOVSZKY-ZSOLNAY LÁSZLÓ: HALCSENDELET

Béni Kohnér Adólf ír. Isztambul

MATTYASOVSKY-ZSOLNAY LÁSZLÓ: FELESÉGIEM

MATTYASOVSKY-ZSOLNAY LÁSZLÓ: LULU

Nemes Marcell írta először.

Akkoriban, amikor Mattyasovszky is Párisban tartózkodott, kezdtek feltűnni — az Independans juryt elvből nem ismerő kiállításain rendszeresen csoportbaverődtek — különös képek, amelyeket a francia kritika, nyugalmát azért megőrizve, röviden így emlegetett: les fauves, a vadak. A post-impressionista mesterek alkotásainak élvezéséhez még alig jutott el a közönség, amikor montmartre-i műtermében a picador-arcú Picasso már keresztvíz alá tartotta azokat a talányszerű vásznakat, amelyek az „izmusok” főkönyvébe a kubizmust iktatták. Eleinte ezek a képek a néger-primitívítást nagy hűhóval felfedező Picasso festői különvéleményének indultak, de nem telt bele fél év s oly festők, akik egy alkotót nem tudtak jól megrajzolni, a hasonló képeket valósággal parancsszóra szállították. Picasso különvéleményéből sablon lett, kísérletezéséből megfelelő elméleti körítéssel táplált rendszer, egy legalább is sivár irányzat, amely az ábrázolás mellőzésével, a természet teljes kikapcsolásával egyszersmind letűrtölte a képről a szennzudás tartalmát, a szemhez szóló érzéki szépséget. Ez azonban enyhe kezdet volt ahhoz képest, ami következett, a dadalizmusban már a pathológiát, az érielmellenesség Istennőjét illette trónra. Csak kezdete volt a kaosznak, a beteg és meddő spekulációk egymást felváltó szezonjának. Annak az egész időszaknak, amelyet lehet ugyan magyarázni korunk politikai, társadalmi és kulturális válságaival, erkölcsi megrendülésével, de ez a magyarázat nem teheti elfogadhatóvá a „forradalmi akarások” lehetetlen képeit és hasonlóan sikerült szobrai.

Mattyasovszkyt ebben a „semmi se szent” levegőben a kubista forgószél nem ragadta el. (Általában az intellektuális anarchianak ez a kintlódva valudó, lázrózsákat mutató időszaka a magyar művészet szervez életéből valahogyan kidobódott. Csak szórványosan, izolált példákkal van jelen, maga a nemzedék, amely képviselne, mint egység hiányzik. A legújabb évszázatok pikűrűje, amely a háború után jutott szóhoz, egészben véve bátor és fejlődésképes pikűrűje.) Mattyasovszky megmaradt a természet mellett, amellyel koronként más viszonyba jut a naturalista festő-

típus s más viszonyba a szabad képzelet, a kompozíció, a dekoratív célatok embere, de ami nélkül a festészet minden valószínűség szerint a jövőben sem lehet el, ha csak nem akar átváltozni valami egyelőre ismeretlen nevű művészetté. Mattyasovszky képei az impressionizmus lapjára tartoznak. Tudvalevően már a háború előtti voltak elméletek, amelyek ezt „túlhaladott álláspontnak” minősítették, de Mattyasovszky is azt illusztrálja, hogy az ilyfajta elméleti megállapítás csak üres beszéd, mihelyt találatum áll elénk és okoskodás helyett alkot. Éppen a modern korszakban, amely egyidejűleg többféle jelszót és törekvést mutatott és mutat fel, nem lehet pontos határvonalat húzni az egyes irányzatok életideje közt. Valamely új kezdeményezés mellett egy korábbi stílus még sokáig virulhat, ha vannak tehetségek, akik életben tudják tartani. Azt is mondhatnánk, hogy többet ér egy jó kép, amely „rég elveket” követ, mint az a rossz kép, amelyet valami új teoria vallhat magának.

Mattyasovszky munkáit jellemzi: közvetlenség az előadásban, törekvés arra, hogy a festői oldalról kémlelt dolgok a benyomás frissességében, apró részletekre kiterjedő elkalandozás nélkül kerüljenek a képre. A színből indulva ki, önkéntelenül dekoratív elem szívódik képébe az ádítal, hogy bizonyos színt a másik kedvéért hangsúlyoz vagy tompít, egészen elejt, szóval nem színlelést ad, hanem egyénileg kevert színharmoniókat. A szín domináns szölamé mellett az impressionista stílusban azonban odáig nem megy el, ahol a szín és fény a formát már teljesen feloldja, párokönnyűvé teszi s a kép csupa felület-hatásból alakul. Tájképet alig emléksünk, hogy taláitunk volna képei közt. A csendélet érdekl s még inkább az élő alak, akár mint akt-feladat, akár mint a festői artsziklümök mellett emberi jellemzésre alkalmas nyújtó portralt. Egy-egy plein-air színekben tartott akt-kompozíciója nyíltan utal arra, amit az előbb már érintettünk, hogy noha Mattyasovszky pikűrűje a valóságban nyugszik, a képzelet, az izlés latogató szerepe azért nála is beledjúsik a képalkotásba. Festészete általában durhangnemeket üt meg. Oly temperamentumot érezni mögötte, amely a finomság és ele-

gancia modulációit szereti megszólaltatni, de ez édesen feminin ellágyulások nélkül történik, a fegyelmet és tartózkodó férfiaság jegyében.

Egy idő óta gyakran lehet találkozni azzal az óhajással, sőt követeléssel, amely a művész, a költő feladatául azt tűzi ki, hogy szegődjön szociális gondolatok, etikai eszmék, különböző tendenciák szolgálatába. Másképpen: „tegye jobba az embereket.” Kétségtelen, hogy ez a kívánság némileg motívált, ha valaki az újságokban nap-nap után olvassa a saffórért, mint férfi-ideálért lelkesedő századunk erkölcsi krónikáját. Bizonyos az is, hogy a történet ismer művészeket, akik ilyfajta (vallási, historiai, szociális) élményeik alapján alkotnak nagyszabású műveket. Szintén bizonyos azonban, hogy remekművé őket nem ez tette, hanem alkotóik remekelő festői

ereje, s hogy legalább annyit, sőt jóval több remekművet ismertünk, amelyeknek semmi közük sincs efféle irányzatosság-hoz, „erkölcsi leckeadások”, társadalmi tendenciák szolgálatához.

Mattyasovszky-Zsolnay munkássága is a festészetnek ezen a széles mezején helyezkedik el. Fiatal nő, ajkán a tavasz mosolya, asztalra dobott marék virág, fák zöldjéből kifehérlő, fénytől simogatott testek: ilyen és hasonló témák alakulnak nála képpé, derült színek akkordjaiban. Szóval „l'art pour l'art”? Nevezzzük annak, bár ezt a fogalmat az úgynevezett kollektív művészek jelenleg pergőtűz alatt tartják. L'art pour l'art, — de téved az, aki azt hiszi, hogy ez a művészi alkotás könnyebb oldala, s hogy a képek itt mentesek oly szándékoktól, amelyek valaminek a propagandáját akarják jelenteni. Az ősi és örök propaganda, amit kifejtene: a szépség.

DÖMÖTÖR ISTVÁN

MATTYASOVSZKY-ZSOLNAY LÁSZLÓ: VIRÁGCSOKOR

MATTYASOVSZKY-ZSOLNAY LÁSZLÓ: IDA NÉNI

MATTYASOVSKY-ZSOLNAY LÁSZLÓ: P. LÁNCZY MARGIT

MATTYASOVSZKY-ZSOLNAY LÁSZLÓ: AKTOK A SZABADBAN

MATTYASOVSZKY-ZSOLNAY LÁSZLÓ: FÜRDŐ NŐK